

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. Vtrum imperium sit actus rationes, & quis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

vet voluntatem quoad exercitium; non ad ipsam A
electionem, quæ est causa imperij; sed ad alium
actum distinctum, scilicet ad usum actuum, quò
potentiæ externa applicantur ad executionem
mediorum.

Si autem queras, cur voluntas, quæ est pri-
mum movens quantum ad exercitium, ad hujus-
modi actum seipsam sine interventu imperij mo-
vere non possit?

Respondeo hoc provenire ex eo quod, licet
habeat virtutem ad movendum se, & alias po-
tentias, absolute, non tamen per modum ordi-
nationis; hoc enim est proprium intellectus, cu-
jus est ordinare unum ad aliud, ut magis patebit
ex infra dicendis.

54. Objicitur tertio: Si imperium esset necessa-
rium ad usum actuum, sequeretur istum actum
non esse liberum, sed necessarium: Consequens
est falsum: Ergo &c. Sequela probatur: Necessitas
antecedens tollit libertatem ab actu quem
antecedit: At si imperium sit necessarium ad
usum, inducet necessitatem antecedentem tale-
m actum: Ergo ejus libertatem destruet. Pro-
batur Minor: Necessitas se tenens ex parte actus
primi, est necessitas antecedens; unde visio bea-
tificæ necessitat in patria ad amorem, quia ex par-
te actus primi se tenet, & necessitatem inducit:
At imperium se tenet ex parte actus primi regu-
lantis usum, & aliunde ex illo necessario sequi-
tur: Ergo in illum actum necessitatem anteceden-
tem inducit.

55. Respondeo negando sequelam. Ad probatio-
nem nego Minorem. Ad hujus verò probatio-
nem, distingo Majorem: necessitas se tenens
ex parte actus primi, est necessitas antecedens; si
proveniat ex aliquo actu consecuto ad nostram
libertatem, & in illa contento, nego Majorem:
Si non ita contingat, transeat Major; & sub ead-
em distinctione Minoris, nego Consequentiam.
Nam licet positò imperio usus necessario sequatur,
& licet imperium se teneat ex parte actus
primi; quia tamen ad electionem liberam sequi-
tur, & in nostra potestate constitutum est,
hinc fit ut non inducat necessitatem anteceden-
tem, libertati contrariam, sed consequentem
tantum, seu infallibilitatis, quæ libertatem
compatitur.

56. Objicitur quartò: Cùm quis intendit, eligit,
vel similes actus producit, illos in seipso experi-
tur: Sed actum imperij nullus experitur in se:
Ergo talis actus est fictitius.

57. Respondeo negando Minorem: Licet enim
rudes & indocti non experiantur, nec discernant
hujusmodi imperium, bene tamen docti & pru-
dentes, quando ad id advertunt. Unde Prophe-
ta cum propria anima loquens, & eam determi-
nans & stabiliens in bono, sic ait Psal. 114. *Con-
vertere anima mea in requiem tuam:* & Psal. 42.
*Quare iristis es anima mea, & quare conturbas
me? spera in Deo.* Et Augustinus ubi supra, eju-
dem ad seipsum duplex agnoscit imperium;
unum perfectum & efficax, quod semper sortitur
effectum; & aliud imperfectum & fluctuans,
quod sibi plenè non subjicit mentem. Est tamen
advertendum, quod cùm talis actus velocissime
transeat, raro ad illum advertimus: sicut etiam,
ob eandem rationem, alij actus tam intellectus
quàm voluntatis, ut dictio, usus activus, & si-
miles, non percipiuntur à nobis.

ARTICVLVS III.

*Utrum imperium sit actus rationis,
& quis?*

S. I.

Prima difficultas resolvitur.

B Dico primò: Imperium est substantialiter 58.
actus intellectus, præsupponit tamen nec-
cessariò actum voluntatis. Ita D. Thomas hic
art. 1. & alij Theologi communiter, contra Du-
randum, Henricum, & Almainum, qui docent
esse actum voluntatis, supponentem actum ra-
tionis; & contra Gregorium & Richardum, qui
volunt esse quid compositum æqualiter ex actu
utriusque potentiæ: in quam sententiam incli-
nat etiam Suarez lib. 10. de legibus cap. 5. Con-
clusio autem procedit non solum de imperio mo-
nastico, de quo egimus articulo præcedenti, sed
etiam de politico, quò princeps & superior im-
perat sibi inferioribus & subditis, de quo agitur
in materia de legibus.

C Probatur prima pars: Primò quia imperium 59.
est præcipuus actus prudentiæ, ut ex Aristotele
& D. Thoma articulo præcedenti ostendimus;
unde dicebat olim Architas Pitagoreus: *Exer-
citiu dux regit, navigium nauclerus, mundum
Deus, hominem mens, mentem prudentia:* Atqui
prudentia est virtus intellectualis, ut docet Phi-
losophus 6. Ethic. cap. 4. & D. Thomas infra qu.
57. art. 4. Ergo imperium est actus ab intellectu
elicitus, & in eo receptus.

Dices: Oratio est in intellectu, & tamen religio 60.
, à qua procedit, est in voluntate: Ergo licet
imperium sit actus prudentiæ, quæ in intellectu
residet, non rectè colligitur, illud ab intellectu
elici, & in eo subjectari.

Sed contra: Licet aliquando contingere possit, 61.
quod actus minus principalis & secundarius alicujus
virtutis, ut oratio respectu religionis, sit
in alia potentia, in qua non est virtus; id tamen
non contingit in actu præcipuo & primario,
qualis est actus imperij respectu prudentiæ: Er-
go ex eo quod imperium sit actus prudentiæ, quæ
est virtus intellectualis, rectè inferitur, illud ab
intellectu, non autem à voluntate elici.

Probatur secundò eadem pars: Sicut obedire 61.
pertinet ad inferiorem, ita imperare ad superio-
rem; quia correspondent sibi invicem, imperare
& obedire: Sed ratio seu intellectus est id quod
in homine superius & præstantius est, juxta il-
lud Aristotelis 10. Ethic. cap. 7. *Mens est eorum
omnium qua in nobis sunt præstantissima:* Ergo
imperare ad intellectum pertinet.

Confirmatur: Lex est quoddam præceptum 62.
& imperium: Atqui lex non est actus volunta-
tis, sed intellectus; unde nomine lucis in Scri-
ptura significatur, ut patet ex illo Proverb. 6.
Mandarum lucerna est. & lex lux; & cap. 8. gu-
bernare & condere leges, attribuitur sapientiæ,
quæ in intellectu residet, nam loquens de se Di-
vina Sapientia ait: *Per me reges regnant, & le-
gum conditores iuxta decernunt: per me Prin-
cipes imperant, & potentes decernunt iustitiam:*
Ergo imperium non est actus voluntatis, sed in-
tellectus.

63. Probatur tertio eadem pars ratione D. Thomae hinc art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum ad aliquid, ei intimando & denunciando quid debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, intimare, & denunciare, solum ad rationem pertinent: Ergo imperium est actus rationis. Major patet: non potest enim superior aliquid velle & imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordinet, ei intimando vel denunciando ut illud faciat. Minor vero probatur, quoad utramque partem. Nam in primis ordinare dicitur comparationem unius ad alterum: Ergo formaliter includit actum rationis conferentis.

64. Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hinc art. 1. *Quidquid ordinis in naturalibus & voluntariis est, a ratione proficitur, & in illam resolvitur: opus enim naturae est opus intelligentiae, & electiones in quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum quae sunt ad finem, propter finem, a consilio proficiuntur, ordinante hoc ad illud.*

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud est quam quaedam manifestatio, seu declaratio, & locutio: At manifestare & loqui non pertinet formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum, qui est veluti os aut lingua substantiae spiritualis, juxta illud Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam*; & licet in voce & scriptura sit manifestatio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum significant locutionem, quae est in intellectu, nam voces & scripturae sunt signa conceptuum: Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad intellectum pertinent.

65. Dices: Imperium non solum ordinationem & intimationem, sed etiam motionem includit: Ergo cum ordinatio & intimatio ad intellectum pertineant, motio vero ad voluntatem, debet imperium pertinere ad utramque potentiam, & esse quid compositum ex actu intellectus & voluntatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theologos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu unum hominis actum, sicut intentio, electio, consilium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus intellectus & voluntatis non componuntur ex aequo, sed unum important essentialiter & in recto, alium vero praesuppositivè tantum & de connotato, ita & imperium.

66. Confirmatur: Quando ad aliquid constituendum concurrunt actus duarum potentiarum, quae non simul, neque ex aequo possunt concurrere, sed una essentialiter est prior altera, & cum subordinatione se habent, non possunt etiam tales actus illarum potentiarum ex aequo & simultaneè concurrere, sed solum cum ea subordinatione, quae potentiae ipsae, à quibus procedunt, sese respiciunt: constat autem quod intellectus & voluntas se habent ut potentiae essentialiter subordinatae, quarum una est prior altera; siquidem una movet alteram, & influit in illam: Ergo actus qui ex illis potentiis procedunt, non possunt ex aequo, & quasi simultaneè constitui, seu componere actum imperij, sed cum subordinatione unius ad alterum, & prioritatem unius, ac posterioritate alterius; atque adeo in uno debet consistere essentialiter seu substantialiter, nempe in ordinatione intimativa; in altero vero, scilicet in motione voluntatis, solum causaliter & praesuppositivè. Sicut contra electio materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad intellectum vero formaliter tantum & praesuppositivè, vt disp. 8. art. 1. ostendimus.

67. Ex quo probata manet secunda conclusio pars, quae asserit imperium, actum voluntatis necessario praesupponere: supponit enim electionem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu vim movendi quoad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter liber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur arbitrio, non instinctu: Sed omnis libertas quae in actibus intellectus reperitur, à praesupposito actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum voluntatis necessario praesupponit. Unde Matth. 8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Volo, Mundare*. Quae verba (ut ibidem notat Hieronymus) non funt conjunctim legenda, ut plerique Latinorum putant, sed divisi & separatim, ut primum dicat: *Volo, deinde imperet*: per hoc innuens, imperium actum voluntatis necessario praesupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac vim impulsivam mutuari.

S. II.

Alia difficultas expeditur.

68. Deo secundo, Imperium non esse iudicium practicum intellectus, sed dictamen aliquod mentale, per verbum imperativi modi expressum, quò alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra aliquos ex nostris Thomistis, qui docent imperium consistere in iudicio practico subsequente electionem, quod iudicium *practicè practicum* appellant; ut illud distinguant à iudicio regulante electionem, quod practicum simpliciter dicitur.

69. Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma, qui, ut vidimus articulo praecedenti, tres actus circa agibilia distinguunt, nempe consilium, iudicare, & praecipere; atque ad eos eliciendos diversas virtutes ordinari affirmant; ad bene consiliandum Eubuliam; ad rectè iudicandum Synefiam & Gnomen; ad bene imperandum Prudentiam: Sentiunt ergo quod iudicare & imperare sunt actus distincti, aliàs non constituerent ad illos diversas virtutes.

70. Probatur secundo: In omni iudicio intellectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in imperio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo imperium non est iudicium etiam speciale, proximè dirigens ad operationem. Minor probatur: Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, neque dicit verum, neque falsum; quia non asserit aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male: Ergo in imperio neque veritas neque falsitas reperitur.

71. Confirmatur: D. Thomas 1. periherm. lect. 7. dividit orationem perfectam in quinque species, nempe enunciativam, deprecativam, imperativam, interrogativam, & vocativam; docetque solam enunciativam significare conceptum intellectus, in quo est verum vel falsum: Sed oratio imperativa, imperium intellectus significat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est iudicium antecedens electionem; nam ut ait D. Thomas hinc art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: neque iudicium eam subsequens, quia tale iudicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faciendum est*, imperium autem explicatur per verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Thomas

mas hic art. 1. in corp. sic ait: *Ratio potest aliquid intimare vel denunciare dupliciter: uno modo absolute, que quidem intimatio exprimitur per verbum indicativi modi, sicut si aliquis alicui dicat, hoc est tibi faciendum: aliquando autem ratio intimat aliquid alicui, movendo ipsum ad hoc; & talis intimatio exprimitur per verbum imperativi modi, puta cum alicui dicitur, fac hoc: Ergo imperium non consistit in iudicio pratico, sed in alio dictamine intellectus, per verbum imperativi modi expresso: unde posito iudicio pratico in Principe de eo quod conveniens est ut subditus observet, adhuc non est lex, nec obligatio, donec per verbum imperativi modi, iudicium illud practicum, & voluntas Principis intimetur: De quo Theologi infra qu. 90. art. 1.*

S. III.

Solvuntur objectiones.

75. **O**BJICIES primò contra primam conclusionem: D. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 9. dicit: *Voluntas est que imperat.* Et D. Thomas infra qu. 71. art. 6. ad 2. probat quod prima causa peccati est voluntas, quia ipsa imperat omnes actus voluntarios, in quibus solum invenitur peccatum. Et hic qu. 17. in proemio: *Considerandum est (inquit) de actibus imperatis à voluntate.* Ergo ex utroque S. Doctore, imperium non est actus intellectus, sed voluntatis.

74. **R**espondeo, utrumque Sanctum Doctorem aperte suam mentem declarare. Augustinus enim in eodem capite dicit: *Imperat animus ut velit animus.* Et lib. 1. de libero arbitrio cap. 8. docet omne malum nostrum esse, appetitum non obtemperare rationi imperanti. Item Divus Thomas hic art. 1. concludit quod *imperare est actus rationis, presupposito actu voluntatis.* Et in 4. dist. 15. qu. 4. quaestio. 1. ad 3. ait: *Proprie accipiendo imperium non est voluntatis. Sed dupliciter dicitur voluntas imperare: uno modo per quandam interpretationem sive aequivalentiam: quia enim imperans, per imperium suum movet, ideo actus anime, ad quem motus statim sequitur, imperium dicitur; & quia ad actum appetitivum, si sit completus, statim sequitur motus in corporalibus organibus, ideo appetitivum virtutes dicuntur imperantes motum: alio modo, in quantum principium imperij in voluntate est: advo- care enim aliquem in finem suum, quod ad imperium pertinet, presupponit appetitum finis, & est quadam prosecutio illius; & propter hoc potentia vel artes operativæ, seu habitus qui sunt circa finem, dicuntur imperare illis que sunt circa ea que sunt ad finem: & secundum hoc voluntas que habet finem pro objecto, dicitur imperare, in quantum imperium quod est actus rationis, in voluntate incipit, ad quam pertinet desiderium finis.*

Quando ergo D. Augustinus & S. Thomas docent voluntatem imperare, vel loquuntur de imperio largè & improprie sumpto, prout significat idem quod movere in finem; quo pacto charitas actus omnium virtutum imperare dicitur, quatenus ex motione charitatis, actus omnium aliarum virtutum ad dilectionem Dei, seu ad Deum summè dilectum ordinantur: vel si loquantur de imperio strictè sumpto, de quo in presenti agimus, solum intendunt illud esse à voluntate, non substantialiter & elicitive, sed causaliter & originative; quia voluntas ex intentione finis, & electione mediorum, movet

Tom. III.

A intellectum ad eliciendum actum imperij.

Objicies secundò: Ad eandem potentiam debet imperium pertinere, ad quam pertinet lex; cum imperare seu præcipere sit actus legis, ut docet S. Thomas infra qu. 91. art. 1. Atqui lex non pertinet ad intellectum, sed ad voluntatem: Ergo nec imperium. Minor probatur: non enim quod Princeps novit, aut bene intellexit, sed quod Principi placuit, legis habet vigorem, ut dicitur in lege 1. ff. de constit. Principis: & S. Augustinus libro 4. de civitat. Dei cap. 6. ait: *Arbitria Principum pro legibus erant.* Et Cicero libro 1. de legibus docet, legem ab electione dictam esse: Ergo lex non ad intellectum, sed ad voluntatem pertinet. Unde etiam sæpe Scriptura legem Dei exprimit nomine *voluntatis divinae*, ut patet ex illo Psal. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israël voluntates suas.*

76. **R**espondeo negando Minorem: lex enim est actus rationis & non voluntatis, ut docet S. Thomas infra qu. 90. art. 1. & alij Theologi communiter. Ad testimonia quæ in contrarium allegantur, dicendum est cum M. Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. illa non denotare, legem esse actum voluntatis, sed solum ipsam præsupponere: nam quod Principi placuit, legis habet vigorem, si mente prius, deinde voce præcipiatur; & arbitria Principum pro legibus erant, cum edicto præcipiebantur; lexque ab eligendo dicitur, quia electionem Principis sequitur, cum scilicet præcipitur quod Princeps elegit. Denique lex Dei in Scriptura sacra, voluntas ejus appellatur, vel quia voluntatem Dei supponit, vel quia est signum illius: nam inter signa voluntatis divinæ, quæ recenset D. Thomas 1. p. qu. 19. art. 12. unum est lex, seu præceptum. Vel denique mandata Dei, nomine voluntatis, interdum significantur; quia includunt voluntatem, tanquam id quod explicant & denuntiant: interdum verò appellantur *judicia*, juxta illud Psal. 147. *Non fecit taliter omni nationi. & judicia sua non manifestavit eis.* quia consistunt formaliter in actu intellectus, ordinante & denuntiante Dei voluntatem.

77. **O**bjicies tertio: Ad eam potentiam formaliter pertinet imperium, ad quam pertinet dominium; cum imperare sit proprius actus domini, & superioris in subditos: Sed dominium formaliter residet in voluntate (quæ aliarum potentiarum domina seu regina appellatur) non verò in intellectu: Ergo imperium est formaliter actus voluntatis, licet directivè & præsuppositivè sit actus rationis.

78. **R**espondeo distinguendo Majorem: ad quam pertinet dominium, quoad vim movendi, nego Majorem: quoad vim denuntiandi, intimando, & ordinando, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: dominium residet formaliter in voluntate, quantum ad vim movendi & applicandi, concedo Minorem: quantum ad vim denuntiandi, intimando, & ordinando, nego Minorem, & Consequentiam. Dominium itaque duo dicit, scilicet efficaciam motivam, & vim denunciativam ac directivam: primum ad voluntatem pertinet; quæ idcirco aliarum potentiarum domina & regina appellatur, nam motio earum, quantum ad exercitium, à voluntate incipit: alterum verò ad intellectum, cujus est ordinare, denunciare, & intimare; unde etiam rex aliarum potentiarum dicitur, quia illas regit mediante prudentiâ. Imperium ergo pertinet substantialiter ad potentiam, ad quam pertinet dominium,

Cc

non quoad vim movendi, sed quoad vim dirigendi: quia cum pertineat ad imperium rationabiliter procedere, debet non tantum movere & impellere subditos, sed rationabiliter & moderate regere, quod fit per rationis directionem.

79. Objicies quartò contra secundam conclusionem: Omnis actus intellectus, vel est simplex apprehensio, vel judicium, vel discursus, non enim alia nisi tres illa mentis operationes à Philosophis assignantur: Sed imperium non est simplex apprehensio, vel discursus, ut patet: Ergo si sit actus intellectus, necessariò debet esse judicium practicum.

80. Respondeo ex D. Thoma 2. 2. qu. 83. art. 2. ad 3. quod licet in intellectu speculativo non inveniatur nisi tres actus assignati, plures tamen alij reperiuntur in ratione practica, quæ non solum habet commune cum speculativa quòd inquirat, inveniatur, & de inventis judicet, sed insuper habet tanquam sibi proprium, quòd ordinet ad opus: dirigit autem ad opus (ut docet idem S. Doctor 1. periherm. lect. 7.) vocando ad attendendum mente, interrogando ad respondendum voce, & ad exequendum deprecando & imperando; unde vocatio, interrogatio, deprecatio, & imperium, sunt actus rationis practicæ, in quibus non continetur verum vel falsum formaliter. Ob quam rationem in dialecticis institutionibus docetur esse quasdam orationes non enunciativas, nec significantes verum aut falsum formaliter, & has esse orationes vocativas, interrogativas, imperativas, & optativas.

81. Adverte tamen, quod licet imperium non sit formaliter judicium, in illo tamen judicium aliquod virtuale reperitur; æquipollet enim huic judicio: *hoc tibi faciendum est*; vel, *expedit tibi ut hoc facias*; & ideo dicitur judicium practice practicum, ad distinctionem judicij antecedentis electionem, quod licet sit practice practicum respectu electionis, efficaciter movendo hic & nunc voluntatem ad eam eliciendam, est tamen practicum tantum speculativè respectu executionis mediorum, quia solum proponit ejus convenientiam per modum simplicis enunciationis, non verò per modum intimationis impulsivæ.

82. Ex dictis inferes, actum imperij sic posse describi: *Imperium est ordinativa, cum motione quadam, intimatio alicujus operis exequendi.* Imperium enim, ut supra vidimus, tria importat, seu ex triplici actu coalescit, nempe ex motione, directione, & intimatione: primum habet à voluntate, quæ est primum movens quantum ad exercitium; alia verò ab intellectu, ad quem pertinet ordinare & loqui. Nam illa dua potentia in suis operationibus se mutuò juvant: intellectus dirigit voluntatem, & illam determinat quantum ad speciem actus; & voluntas movet & applicat intellectum, illumque determinat quantum ad exercitium. Quod per mutuum cæci & claudi auxilium, bellissimè expressit Alcianus in hoc emblemate.

*Loripedem sublatum humeris fert lumine captus,
Et socij hac oculis munera retribuit.
Quo caret alteruter, concursus hoc præstat uterque:
Mutuat ille oculos, mutuat ille pedes.*

ARTICVLVS I.V.

An ad omnes actus liberos voluntatis supponatur rationis imperium?

S. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

83. **D**ico primò, primum actum liberum voluntatis, qualis est simplex volitio vel intentio finis, non præsupponere rationis imperium. Est contra Aluatum, Martinem, & alios, qui ad omnem actum liberum, etiamsi sit prima volitio finis, volunt prærequiri rationis imperium.

84. Probatur primò ex D. Thoma hic art. 5. ubi tertio loco sibi objicit, quod si ad omnem actum voluntatis supponitur imperium, cum ad omne imperium debeat præsupponi aliquis actus voluntatis, sequitur quod detur processus in infinitum: & sic respondet. *Cum imperium sit actus rationis, ille actus imperatur qui rationi subditur: primus autem voluntatis actus, ex rationis ordinatione non est, sed ex infinitu natura, aut superioris cause, ut supra dictum est (scilicet qu. 9. artic. 4. ut notatur in margine) & ideo non oportet quod in infinitum procedatur.* Ubi nomine primi actus, non intelligit aliquem actum omnino naturalem & necessarium, sed actum liberum quòd primò aliquis incipit velle finem, sive volitione simplici, sive intentione efficaci; ut patet tum ex textu articuli ad quem se remittit, in quo ponit exemplum, *cum quis incipit velle sanari*; tum ex ratione quam adducit, nam primus actus liber voluntatis, non ex rationis deliberatione, sed ex speciali Dei dictamine & instinctu procedit, ut ex eodem S. Doctore supra ostendimus.

85. Probatur secundò: Imperium est actus prudentiæ, ut supra vidimus: Sed prudentia non versatur circa finem, sed solum circa media, ut docet Aristoteles 6. Ethic. cap. 12. Ergo simplex volitio vel intentio finis, non supponit rationis imperium.

86. Confirmatur: Prudentia est præceptiva eorum de quibus eubulia rectè consiliatur, ut ex Aristotele docet D. Thomas 1. p. quaest. 22. art. 1. ad 1. Consultatio autem non est de fine, sed tantum de medijs, ut ostendimus disputatione præcedenti: Ergo prudentia non est præceptiva actuum qui versantur circa finem.

87. Probatur tertio: Imperium est actus liber, aliàs actus voluntatis qui ex ipso procedunt, liberi esse non possent: Sed non potest esse liber, nisi supponat actum liberum voluntatis, à quo libertatem participet: Ergo imperium necessariò aliquem actum liberum voluntatis supponit, & per consequens primus actus liber voluntatis, non potest esse ex rationis imperio.

88. Respondent Adversarij negando Minorem: nam licet imperium non supponat actum liberum, distinctum ab eo quem regulat, potest tamen participare libertatem ab eodem actu quem imperat, interveniente inter utrumque actum mutuà causalitate.

89. Sed contra primò: D. Thomas loco supra relato, ut vitet processum in infinitum inter actum

Disp. 4. art. 2.

83.

86.

87.

Disp. 4. art. 2.

88.

89.